

wordt, is een heele flora van allerlei ruigte-planten neergekomen. Vergelijking van de excursielijst der Botanische Vereeniging met vroegere lijsten zal dat duidelijk doen zien. Ik noem hier maar alleen distels, weegbree, alsem, melkdistels, zur ng, die daar midden tusschen zonneroosjes en klokjes groeiden. Ik zag er ook het klein hoefblad, dat altijd aan bewerkte en verzette gronden de voorkeur geeft. Wanneer zulke planten daar eenmaal vasten voet gaan innemen, verstikken ze eenvoudig alles en dan blijft er van de typische St. Pietersberg flora al heel weinig over.

Lezer, ge begrijpt hoe daar iemand de schrik op het hart slaat, zoodat de planten-geograaf, al ziet hij op het oogenblik geen uitweg, zou willen uitschreeuwen:

„en toch moet de St. Pietersberg behouden worden”!

JAN G. SLOFF.

OP HET GEMZENSPOOR.

HET weer was die dagen weer hoe langer hoe slechter geworden, maar Woensdag was het wel heel erg. Grauwe wolken hingen tusschen de bergen en kwamen steeds lager, langzamerhand ging de motregen in regen, en de regen in stortregen over, de temperatuur daalde hoe meer de nevels omlaag kwamen en het dorp omsloten, en het zag er tegen den avond zoo herfstachtig uit, dat ik een landgenoot in het hotel bij het naar bed gaan beloofde, dat ik haar den volgenden dag voor een ski-toer zou komen afhalen.

Toen ik den volgenden morgen wakker werd, zag ik tot mijn verbazing, dat mijn niet geheel ernstig gemeente voorspelling uitgekomen was, en een sneeuwlaag dorp en bosschen bedekte. Maar ook zag ik, dat de nevels al weer dunner werden en stukken blauwe lucht er door heen kwamen, en de hooger staande zon de overhand kreeg en de sneeuw deed smelten. Ik besloot dus er vlug op uit te gaan, om het nog zomersche bosch in wintergewaad te aanschouwen.

Toen ik na het ontbijt bezig was mij voor de wandeling klaar te maken, werd aan mijn deur geklopt, en mijn gids, tevens gemzenjager, stond voor mij. „Ob der Herr Doktor vielleicht Lust hätte, mit auf die Gemse zu gehen?” Op zoo’n sneeuwdag komen ze vaak naar beneden, en hij wist in het Roseg-dal een plek, waar er nu zeker zijn zouden. Wij konden dan trachten, er om heen te sluipen en ze zoo te benaderen. „Sommige Herrschaften interesseeren zich voor zulke dingen, andere niet”, voegde hij er vergoelijkend aan toe.

Het spreekt wel vanzelf, dat de Herr Doktor tot de eerste kategorie van Herrschaften behoorde, en spoedig waren de voorbereidselen gereed. Bergschoenen en bergpak aan, proviant in de Rucksack, en na een half uurtje wandelden wij Pontresina uit en het Roseg-dal in.

Tot de uitrusting van mijn metgezel behoorde een z.g. jachtstok, d.i. een lange bergstok met rubber punt, en aan het onderende met leer omwonden, zoodat men bij het aanraken van steenen geen geluid er mee maakt. Ook kan men aan het boveneind een haak inschroeven, die te pas komen kan bij het beklimmen der rotsen,

en ook gebruikt wordt om getroffen marmotten mee uit hun hollen te halen. Want, zooals hij mij vertelde, vlucht een aangeschoten marmot op zijn laatste krachten nog een hol in, en sterft daar soms eenige meters van den ingang af.

Na een half uurtje den rijweg gevolgd te hebben, verlieten wij dezen, om een punt te bereiken, van waar wij uitzicht hadden op de rotswanden van den Piz Chalchagn. Deze berg is een „Gemsfreiheit” in het Bernina-gebied, dus een plaats waar gemzen beschermd zijn. Behalve het bekende Nationalpark vindt men nog verschillende van zulke reservaten, die ruim voldoende zijn, om de gemzen tegen uitroeiing te bewaren. Zoo zijn er b.v. naar schatting in dit reservaat alleen al een 700 stuks. In de overige bergen is de gemzenjacht slechts gedurende een dag of veertien in September geoorloofd, zware boeten staan dan op het dooden van dieren beneden de anderhalf jaar, of op moeders met jongen. De paartijd der gemzen duurt van half November tot December, de jongen worden geworpen eind Mei of begin Juni.

Intusschen was mijn metgezel begonnen met zijn langen uitschuifkijker de rotsen te doorzoeken. „Daar is er al een”, klonk het spoedig, „en daar rechts bij die kam zijn er vijf”. Inderdaad zag ik daar ook met mijn zwakkeren Leitz vijf gemzen grazen, drie ouden en twee jongen. Daar zouden wij dus heen gaan, achter de kam om door de beek naar boven, dan schenen de kansen het best.

Voor wij weggingen deed ik nog een aardige waarneming over de waarde van beschermende kleuren en vormen bij de dieren. Mijn metgezel wees mij op een marmot, die op een 100 Meter van ons af tusschen de steenen zat. Ik kon hem eerst niet vinden, en toen ik door mijn kijker bekeek wat hij aanduidde, meende ik eerst vol te moeten houden, dat hij zich vergiste en het een steen was. Pas toen na eenige oogenblikken de steen zich ophief en verdween, zag ik dat zijn jagersoogen goed gezien hadden. Marmotten zijn overigens in deze streek niet zeldzaam, en men kan ze gemakkelijk te zien krijgen, als men op geschikte plaatsen eenigen tijd rustig op een steen zitten blijft. Typisch is dan te zien, hoe zij op de achterpooten zittend, luisteren naar het fluiten van hun soortgenooten. Als zij dat beantwoorden, richten zij zich heelemaal op, en staan op de achterpooten. Hun geluid lijkt dan wel op dat van een kauw, en ik had het al lang voor vogelgeluid versleten, voor ik het eens van dichtbij een marmot zag doen. Hun „conversatie” bestaat uit vier gerekte tonen, hun waarschuwingsroep uit een enkelen korteren toon.

Een merkwaardigheid van den marmot is nog, dat hij voorwerpen die hij fixeeren wil (b.v. den mensch) niet aankijkt, maar er zijn kop een kwart slag van wegdraait, zoodat het schijnt alsof hij heel ergens anders naar ziet. Dit is geen listigheid, maar gevolg van het feit, dat hij beter monoculair dan binoculair ziet. Ook konijnen schijnen dit te doen, tenminste Miss Washburn vertelt, dat bij haar proeven over kleurenzin bij konijnen deze dieren steeds bij moeilijke onderscheiding hun kop afwenden, en met één oog het toestel waarnamen. Of meer knaagdieren die eigenaardigheid vertoonen, weet ik niet.

Intusschen waren wij afgedaald naar de Roseg-rivier, die wij overstaken, om aan den anderen kant in het bosch naar boven te klimmen. In den aanvang volgden

wij het pad, maar verlieten dit na eenigen tijd, om door het besneeuwde bosch naar boven te klimmen. Onder meer passeerden wij hierbij een mierenhoop, die aan den eenen kant nog met een dikke sneeuwlaag bedekt was, terwijl aan den anderen kant de warme zonnestralen de mieren weer tot hun normale bedrijvigheid aangezet hadden. Het werd nu steiler, en na eenigen tijd bereikten wij de bedding van de beek, die wij nu verder volgen zouden. Daar hij vond dat ik met mijn bergstok te veel geluid op de steenen maakte, gaf mijn gids mij zijn jachtstok, en nam zelf mijn bergstok in de hand.

Wij waren zoo een tijd lang over de besneeuwde steenen naar boven geklauterd, toen ik plotseling een paar honderd meter boven ons een paar gemzen zag. Met een zeker gevoel van trots, dat ik dat het eerst ontdekte, riep ik voorzichtig mijn gids, maar hij hoorde niet. Ik klom hem zoo snel mogelijk achterna, en gaf hem een stoot in zijn ribben met zijn jachtstok: kijk, daar! Meteen dook hij neer, en ik naast hem. Het waren er vijf, drie volwassenen en twee „kitzel”, zooals mijn gids ze noemde. Nu was het parool: „langzaam vooruit, en zoodra er een naar omlaag kijkt, liggen!” Dit was echter gemakkelijker gezegd dan gedaan: men moet een steile helling op over losliggende besneeuwde steenen, mag geen lawaai maken of steenen naar beneden laten rollen, en dan tegelijk naar boven kijken of een twee honderd meter boven ons misschien een gems in onze richting kijkt! Ik besloot het laatste maar aan den gids over te laten, en te loopen als hij liep, en mij neer te leggen, als hij dat deed. Gelukkig maakte de beek nog al geruisch, waardoor het geluid dat wij maakten verloren ging, reden waarom gemzenjagers altijd trachten langs beken naar boven te klimmen. Zoo slopen wij dan naar boven als Indianen op het oorlogspad. Eenige malen moesten wij daarbij nog langere pauze houden. Een oud dier kreeg het in den kop te gaan liggen, juist met het gezicht naar ons toe, en daar ze vooral bewegingen snel opmerken, moesten wij wachten tot het weer opgestaan was, om te gaan grazen. Op raad van mijn gids stak ik mijn donkeren hoed in mijn Rucksack, donkere voorwerpen worden in die omgeving het eerst opgemerkt. Een ander maal hoorden wij duidelijk het „politiefluitje”, de waarschuwings- (juister onrust-) roep van een volwassen dier. Dan moesten wij weer wachten tot de rust teruggekeerd was. Maar geleidelijk schoten wij toch op. Een eind lang ging onze route door de beek heen, niet bepaald het beste middel, om droge voeten te houden, daarna konden wij een stuk voorwaarts kruipen onder een door de beek uitgehold sneeuwdak. Zoo naderden wij hoe langer hoe meer de plaats der grazende dieren.

Op eens zag ik een paar dieren langzaam in beweging komen. Een ribbestoot aan mijn gezelschap, en daar lagen wij weer. Nu kregen wij iets prachtigs te zien. Een groote Rudel (kudde), naar schatting wel een 40 stuks, passeerden een dertig meter boven ons de bedding van de beek. Zij liepen zonder gejaagdheid, rustig met opgeheven kop, als of ze verontwaardigd waren, de jongen achter de moeders aan. Soms hield er een stil en keek omlaag, dan gingen ze weer iets vlugger. De laatste stond nog eenigen tijd op een rotsblok omlaag te kijken, tot ook hij de kudde volgde. „Zij hebben lucht van ons gekregen”, zeide de gids, „er is een windtochtje door het

bed van de beek". En inderdaad voelden wij even later, toen wij iets hoger kwamen, hoe een zwak zuchtje langs de beek naar boven opsteeg.

„Na, wir können zufrieden sein, Herr", zei mijn metgezel. „So etwas sieht man nicht alle Tage". Maar het bleek, dat wij nog meer te zien zouden krijgen.

Wij waren namelijk nog steeds in het bed van de beek, en aan onze linkerhand door een wal gescheiden van het weitje, waar wij van het dal uit het eerst de dieren gezien hadden. Op dien rand zagen wij nu een marmot zitten. Wij poogden ook hem te benaderen, maar hij verdween zonder geluid te geven tusschen de steenen. Wij trachtten hem nog te volgen, toen plotseling de gids aan den rand van de hoogte gekomen zich neerwierp, en mij een teeken gaf. Ik kroop naar boven, en kreeg daar een alleraardigst tafereel te zien.

Even onder ons achter den rand graasde een andere kudde. Ik telde 32 dieren, maar het waren er waarschijnlijk meer, want enkele liepen tusschen de struiken. Zij bemerkten in het geheel niet, dat zij van zoo dicht bespied werden, zoodat wij alle gelegenheid hadden, hen rustig gade te slaan. Men zag hoe enkele dieren met hun kop de sneeuw wegschoven om het gras te vinden, andere lagen rustig neer, twee nog horenlooze jongen speelden hun bevallig spring- en stootspel, oefening voor ernstiger oogenblikken. Een jong klopte bij de moeder aan voor zijn middagmaal, een ander, dat zijn voorbeeld volgen wilde, werd weggejaagd. Was het een jong van een andere moeder? Twee jongen zijn bij gemzen vrij zeldzaam. Duidelijk zag men hoe de jongen veel donkerder van kleur zijn dan de volwassen dieren. Mijn gids wees mij een paar bokken aan, herkenbaar volgens hem aan zwaarder bouw en breeder horens. „Ein Prachtschuss", zuchtte hij, en ik zuchtte mee, denkend aan mijn thuisgelaten kiektoestel. „Het is goed dat het Murmelthier niet gefloten heeft, anders zouden wij niet veel gezien hebben". Er schijnt n.l. tusschen gemzen en marmotten een soort symbiose te bestaan, in zoover dat zij elkaars waarschuwingsroep kennen en er door wegvlugten.

Plotseling kreeg ik een stoot en een: „Jetzt ganz stille, Herr!" Vlak voor ons, op een rotsblok op niet meer dan tien meter weg, stond een prachtig volwassen dier. Het keek rond en legde zich neer. Merkwaardig is, hoe weinig ze zien, wat niet beweegt. Maar plotseling keek het onrustig rond, sprong op, en verdween in de richting van de kudde. Blijkbaar had een onmerkbaar windzuchtje ons verraden. Merkwaardig is, hoe in zulke oogenblikken van onrust of gevaar het kuddeinstinkt direct opleeft, en het dier niet van het gevaar af, maar naar de kudde toe vlucht. Merkwaardig was ook te zien hoe, toen langzamerhand de dieren wat uiteengegaan waren, de hoger staande dieren onrustig werden en langzaam in beweging kwamen, terwijl de lageren rustig bleven liggen of voortgingen met grazen. Het reukorgaan blijkt wel hun voornaamste waarschuwingszintuig, en de reactie daarop is zoo scherp, dat men die haast als indicator voor meteorologische waarnemingen zou kunnen gebruiken, en aan de onrust bij de kudde zien, hoe de luchtstroomen langs de bergen opstijgen!

Zeker een half uur lagen wij zoo over den rand naar het doen en laten van de

dieren te kijken. De zon scheen uit den blauwen hemel en verwarmde onze ruggen, maar onze beenen werden toch in de sneeuw nat en stijf. Wij besloten er een eind aan te maken en sprongen op den rand, zwaaiend met armen en stokken. De paniek was niet zoo groot als ik gedacht had, maar toch zette de kudde zich onmiddellijk in snelle beweging, de jongen achter de moeders aan. Prachtig was het vlugge beklimmen der rotsen, merkwaardig was te zien hoe de dieren tijdens den sprong altijd hun bek openhouden, waarschijnlijk uit ademgebrek. Zoo was dan de kudde spoedig op den berg verdwenen, met uitzondering van een paar eigenzinnige bokken, die langs de helling omlaag gingen.

Het was intusschen één uur geworden, en tijd voor maagversterking. Langs de steile helling daalden wij nu af tot wij een plaats vonden, waar de zon de steenen al gedroogd had. Daar hielden wij toen middagrust, daalden daarna naar het dal af en gingen door het zonnige bosch met zijn wijduiteenstaande lariksen en arven naar het dorp terug.

J. A. BIERENS DE HAAN.

ONZE BEHANGERSBIJEN.

(MEGACHILE).

HET is altoos een buitenkansje, als je een behangersbijtje aan 't werk ziet, ik tenminste zie het niet elken zomer. Het was op een heerlijke Meidag in 't Liesbosch, dat dit geluk me voor het eerst ten deel viel. Ik zat dan onder een laag berkje en „onderging” de uitbundige jubel van plant en dier, toen een bruinachtig bijtje uit de lucht kwam vallen; het plaatste zich op den rand van een berkenblad, knipte met de kaken een ovaal stuk uit den rand, nam het onder zich tusschen de pooten en zweefde ermee de lucht in. Het is al haast twintig jaren geleden, maar bij de herinnering doorstroomt me weer, als toen, de stille opgetogenheid, dat ik dat wonder met eigen oogen mocht aanschouwen. Later heb ik nog vaak behangertjes aan 't werk gezien, ze zijn volstrekt niet zeldzaam en de sporen van hun werk: ovale en ronde gaten in rozen- en andere bladeren, vind je vaak genoeg, zelfs in kleine stadstuintjes.

Om een behangersbij in de vrije natuur van haar soortgenooten, metsel-, hars- en wolbijen, te onderscheiden moet men op twee dingen letten, op den vorm en op de manier van bewegen. Bij de behangersbijen zijn de segmenten van het achterlijf aan hun basis eenigszins ingesnoerd en als ze op een vlakke bloem bezig zijn, steken ze dat achterlijf stijf schuin omhoog. Wie loupe en microscoop gebruikt, kan nog meer mooie dingen aan zoo'n bijtje opmerken, maar dan moet het dier — jammer genoeg! — eerst dood zijn en „veilig” aan een speld zitten. Met de loupe kun je al zien, dat het hechtlapje tusschen de klauwtjes ontbreekt. Eerst bij sterkere